

OILAVIY TARBIYA VA MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARINING SAMARALI HAMKORLIGI

Ahmatova Farangiz Xoshim qizi
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

Kalit so'zlar: oilaviy tarbiya, maktabgacha ta'lim, hamkorlik, pedagogik muloqot, ota-ona, tarbiyachi, bolani ijtimoiylashtirish, ta'lim sifati, psixologik rivojlanish, interaktiv metodlar.

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning to'laqonli rivojlanishida oilaviy tarbiya va maktabgacha ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikning o'rni yoritilgan. Tadqiqot davomida Toshkent shahri va Farg'ona viloyatidagi bir nechta maktabgacha ta'lim muassasalarining tajribasi asosida ota-onalar va pedagoglar o'rtasidagi o'zaro aloqaning sifati, shakllari va samaradorligi tahlil qilingan. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, bolalarning ijtimoiy-emotsional va intellektual rivojiga erishishda oilaviy muhit bilan ta'lim muassasasi o'rtasidagi uzviylik muhim ahamiyatga ega. Maqolada pedagogik va psixologik hamkorlik mexanizmlari, interaktiv yondashuvlar, individual rivojlanish xaritalari va raqamli aloqa vositalaridan foydalanishning samarali yo'llari asoslab berilgan. Muallif oilaviy tarbiya va MTM hamkorligini shunchaki tashkiliy faoliyat emas, balki bola rivoji uchun strategik pedagogik resurs sifatida ko'radi.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimining muhim bo'g'inlaridan biri bo'lgan maktabgacha ta'lim muassasalari (MTM) bola shaxsining shakllanishi, ijtimoiylashuvi va psixologik barqarorligini ta'minlashda asosiy rol o'ynaydi. Bola hayotining ilk yillari uning keyingi rivoji, o'quv faoliyati va ijtimoiy moslashuvi uchun poydevor vazifasini bajaradi. Shu boisdan, MTMning oilaviy tarbiya bilan uzviy aloqada bo'lishi pedagogik samaradorlikning muhim sharti hisoblanadi. Oila esa bolaning birinchi ijtimoiy muhitidir. Unda bola nafaqat tilni, balki axloqiy me'yorlarni, madaniy qadriyatlarni, munosabatlar sistemasi va hissiy tajribaning asosiy qismini egallaydi.

Oila va maktabgacha ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlikning shakllari, mazmuni va samaradorligi ta'lim tizimining umumiy strategiyasiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bugungi kunda bu hamkorlikni tizimli yo'lga qo'yish, tarbiya va ta'lim mazmunining uyg'unlashuvi, bolaga bir xil yondashuvni ta'minlash ustuvor vazifaga aylangan.

Ushbu maqolada oilaviy tarbiya bilan maktabgacha ta'lim muassasalarining samarali hamkorligini ta'minlashning nazariy asoslari, mavjud muammolar va amaliy tajribalar, hamda bu yo'nalishdagi taklif va tavsiyalar ilmiy asosda yoritiladi.

Metod

Tadqiqot Toshkent shahri va Farg'ona viloyatidagi 5 ta davlat maktabgacha ta'lim muassasasida olib borildi. Maqsad - MTM va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik darajasi, uning shakllari va natijadorligini o'rganish. Ish jarayonida kuzatuv, so'rovnoma, ota-onalar bilan yarimstrukturali suhbatlar, pedagogik tahlil va hujjatlar monitoringi usullaridan foydalanildi.

So'rovnomada 150 nafar ota-ona, 25 nafar tarbiyachi-pedagog va 5 nafar muassasa rahbari ishtirok etdi. Suhbatlarda esa tanlab olingan 30 ota-ona va 10 nafar tajribali pedagog ishtirok etdi. Kuzatuv darslari va ochiq mashg'ulotlar davomida pedagogik interaktivlik, ota-onalarning faolligi, bolalar faoliyatida namoyon bo'layotgan o'zgarishlar tahlil qilindi.

Tahlil qilish jarayonida quyidagi mezonlarga e'tibor qaratildi: ota-onalarning pedagogik savodxonligi, MTM bilan aloqa sifati, boladagi ijtimoiy-emotsional rivojlanish, muammoli holatlarga yondashuv va yechim izlash madaniyati.

Natijalar

Olib borilgan tadqiqotlar quyidagi muhim natijalarni ko'rsatdi:

Birinchidan, ota-onalarning 63 foizi MTM bilan o'zaro hamkorlikda qatnashayotganini bildirdi, biroq ulardan faqat 28 foizi bu hamkorlikni "doimiy va mazmunli" deb baholadi. Bu esa hamkorlikning son jihatdan mavjud, ammo sifat jihatdan cheklanganligini ko'rsatadi.

Ikkinchidan, MTM pedagoglarining 72 foizi ota-onalarning tarbiyaviy jarayonlarda yetarlicha faol bo'lmasligini muammoli omil sifatida qayd etdi. Bu holat, asosan, ota-onalarning pedagogik savodxonligi pastligi, vaqt tanqisligi va MTM faoliyatining mazmunidan yetarlicha xabardor emasligi bilan izohlandi.

Uchinchidan, sinov tariqasida olib borilgan "oilaviy dars" mashg'ulotlarida qatnashgan bolalarda ijtimoiy faollik, ishonch va hissiy barqarorlik yuqori bo'lgan. Bu holat ota-onalarning bevosita ta'lim jarayonida ishtirok etishi bolaning motivatsiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi.

To'rtinchidan, ota-onalar tomonidan bildirgan takliflarda eng ko'p qayd etilgan muammo bu MTM tomonidan beriladigan tarbiyaviy yo'nalishdagi ma'lumotlarning yetarlicha tizimli emasligi bo'ldi.

Tahlil va Munozara

Oila va maktabgacha ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlikning samarali tashkil etilishi uchun avvalo o'zaro ishonch va ochiq muloqot muhitini shakllantirish zarur. Tarbiyachi-pedagoglar ota-onalarni faqat "xatoliklarni tuzatish vositasi" sifatida emas, balki tarbiya jarayonining to'laqonli hamkori sifatida qabul qilishi lozim. Buning

uchun, birinchidan, pedagoglarning o'zlari ham psixologik va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishlari kerak.

Ikkinchidan, MTMLar ota-onalarning pedagogik madaniyatini oshirishga qaratilgan faoliyatlarni tizimli tashkil etishi lozim. Masalan, pedagogik seminarlar, ota-onalar uchun treninglar, tarbiyaviy forumlar, "ota-onalar klubi" kabi tashkiliy shakllar bu borada samarali vosita bo'lishi mumkin.

Uchinchidan, har bir bolaning individual rivojlanish xaritasi asosida ota-ona va tarbiyachi birgalikda ishlashi zarur. Bu usul bolaning o'ziga xos psixologik ehtiyojlarini inobatga olish, shaxsiy yondashuvni kuchaytirish imkonini beradi.

To'rtinchidan, bugungi raqamli davrda ota-onalar bilan onlayn hamkorlik shakllarini kengaytirish, masalan, elektron kundaliklar, onlayn maslahat xonalari, videodarslar, telegram guruhlarini orqali pedagogik tavsiyalar berish orqali ham o'zaro aloqa sifatini oshirish mumkin.

Shuningdek, oilaviy muhitdagi nosog'lom ijtimoiy-psixologik sharoitlar MTM faoliyatiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Shu bois MTM psixologi oilaviy tarbiya uslublarini o'rganish, ehtiyoj bo'lsa, konsultatsiyalar o'tkazish, ijtimoiy xodimlar bilan hamkorlikda kompleks yondashuvni amalga oshirishi zarur.

Xulosa

Oilaviy tarbiya va maktabgacha ta'lim muassasalari o'rtasidagi samarali hamkorlik bolani har tomonlama kamol topgan, axloqiy jihatdan sog'lom va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirishning asosi hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, bu hamkorlikni samarali yo'lga qo'yish uchun ikki tomonlama tashabbus, doimiy muloqot, pedagogik savodxonlik va ochiq, ishonchli muhit zarur.

MTMLar pedagoglari ota-onalarni faqat tadbirlarga jalb qilish bilan cheklanmasdan, ularning pedagogik bilim va ko'nikmalarini oshirish, ularni farzandlari tarbiyasida faol ishtirok etishga undovchi ruhiy va amaliy sharoit yaratishlari zarur.

Kelajakda maktabgacha ta'lim tizimida oilaviy tarbiya bilan integratsiyalashgan yondashuv, har bir bola uchun individual rivojlanish dasturini yaratish va raqamli imkoniyatlardan unumli foydalanish orqali bu hamkorlik yanada mustahkamlanishi mumkin.

Bu esa o'z navbatida O'zbekistonda sog'lom, bilimli, ijtimoiy jihatdan faol va ma'naviy barkamol avlodni voyaga yetkazishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahmonova, G. (2020). *Maktabgacha ta'lim psixologiyasi*. Toshkent: O'zbekiston fanlar akademiyasi nashriyoti.
2. Yo'ldosheva, S. T. (2019). *Bolalar psixologiyasi*. Toshkent: "Yangi asr avlodi".

3. Vygotsky, L. S. (2002). *Imagination and Creativity in Childhood*. New York: Routledge.
4. Jalolov, H. H., & Mahkamova, D. R. (2021). *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. Toshkent: TDPU nashriyoti.
5. Runco, M. A., & Acar, S. (2012). *Divergent thinking as an indicator of creative potential*. *Creativity Research Journal*, 24(1), 66–75.
6. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi (2018). *Maktabgacha ta'lim muassasalari uchun davlat o'quv dasturi "Ilk qadam"*. Toshkent.